

על נחל בשור ונחל גרר – דן גזית (ארכיאולוג רשות העתיקות מחוז דרום)

בצפוננו של חבל הבשור התחתית עובר, ממזרח למערב, **נחל גרר** (ואדי א-שריעה - "נחל מקום השקיית הצאן"). מקורו בערוצים היורדים מהרי חברון. עד למרכז החבל הוא צנוע למראה אך בעל עמק מודגש, כיאה לנחל ים-תיכוני - ואז הנחל מתחיל "להשתולל": פונה דרומה, חודר למרחבי הלס הצחיחים למחצה וחורץ בהם מצוקים אדירים, מתיישר למערב ומסתער על רכס הכורכר שממערב לכביש בארי-רעים ובקול ענות חלושה מסגיר עצמו לנחל בשור.

בחלקו המרכזי של נחל גרר בוקעות בערוצו לא מעט נביעות יציבות. לעומת זאת, **נחל בשור** (ואדי א-שלאה - "נחל האשד") הינו נחל מדברי אופייני, המגיע אלינו מדרום-מזרח. מקורו במשולש חברון-ערד-שדה בוקר, אגן ניקוז אדיר הגורם לזרימות שטפוניות בלתי צפויות ובלתי סדירות, שעיקרן מנחל באר שבע. לאורך ערוצו - נביעות עונתיות אחדות. הנחלים גרר ובשור קבלו את שמותיהם העבריים מוועדת השמות הממשלתית, שהעדיפה תמיד שמות הנזכרים במקורותינו: **גרר** נזכר במקרא כיישוב וכנחל בגבול כנען, כמקום מגורי אברהם ויצחק וכאזור המאוכלס בנוודי-מדבר - בסך הכל עשרה איזכורים.

לעומתו, **נחל בשור** (במקרא: נחל הבשור) מוזכר פעם אחת (בקרבת העיר **צקלג**) כמכשול פיסי לצבאו של דוד (שמואל א, ל). מאחר וצקלג נשלטה על-ידי איש מלך גת-פלשתים, הרי זיהויו של נחל הבשור המקראי תלוי בזיהויה של גת: אם הזיהוי המקובל כיום לגת הוא תל צפית (תל א-סאפי ליד כפר מנחם) - הרי עיר בשליטתה לא יכולה להיות רחוקה יותר מיום הליכה ממנה. [תל שרע](#) (תל שריעה) בגדה הצפונית של נחל גרר מתאים, גם מבחינה ארכיאולוגית. אם נוסיף לכך את המחסום הפיסי של אזור המצוקים בנחל גרר, המהווים עד היום אתגר לחצייה (בניגוד לפרופיל הנוח של נחל בשור), על כורחנו נגיע למסקנה שהסתמכות על המקרא קובעת: נחל הבשור המקראי הוא "נחל גרר" הנוכחי, ונחל גרר המקראי - גבולה הדרומי של כנען, אזור הנוודים ומשכן האבות - הוא נחל בשור הנוכחי!

אכן, למסקנה המתבקשת הזאת הגיעו שני האבות המיתולוגיים של ידיעת-הארץ, יוסף ברסלבי (ברסלבסקי) וזאב וילנאי, כבר בראשית דרכם במחקר והחזיקו בה בכל פרסומיהם. החפירות הארכיאולוגיות בכל תילי צפון-מערב הנגב ובאתרים נוספים, לא קדמו בהרבה את המרוץ לזהויה מוחלט של שם-יישוב מקראי באזור המוזכר במקורות הכתובים או ב"מפת מידבא"; יוצא מכלל זה הוא ציון שם היישוב "גרר" ברצפת הפסיפס של כנסיית סטפנוס הקדוש בחורבת באר-שמע (בין צאלים לאורים), התומך - עקב קרבת הכנסיה לנחל בשור וריחוקה מנחל גרר - בקביעתם של וילנאי וברסלבי (ובהזדמנות הזאת - שוב תודה לכל המתנדבים מהאזור שעזרו לנו בחפירה;).

וכאן נשאלת השאלה: למי חשוב כל העניין הזה? ובכן, הוא חשוב, כמובן, לאלה שנחוץ להם "קישאן" מתקופת אבות האומה כדי לבסס את אחיזתם באזור, אך הוא חשוב גם למי שמחפש מותג לעסקי תיירות ומשיכת מבקרים אלינו, בבחינת "בואו לדרך בעקבי צאנן של אברהם ויצחק

ולמשש את הבארות שעליהן הסתכסכו עם הפלשתים - ובבֹנוס נשב בצל השיח ליד באר לחי-
רואי" וכיוצא בזה (והכל מוזמנים לרענן גירסא דינקותא ולעלעל שוב בספר בראשית).
ובכלל לא נגענו כאן בהצעה הרצינית כי יש לזהות את ואדי א-שלאלה (והמשכו נחל עזה)
כנחל מצרים המקראי...